УДК 378.147

Найдиш Я.В., викладач спецдисциплін, спеціаліст І категорії
ВСП «Мелітопольський коледж ТДАТУ»

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ». СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. У цій статті обговорюється важливість вивчення соціально- психологічних аспектів дисципліни "Безпека життєдіяльності" у процесі навчання. Враховуючи важливість тематики, пропонується в якості методики використовувати метод проблемного навчання.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, психофізіологічні чинники, проблемне навчання, конфлікт, проблемна ситуація, проблема, задача.

Постановка проблеми. *Проблемне навчання* – встановлений викладачем спосіб активної взаємодії суб'єкта з проблемно представленим змістом навчання. Під час проблемного навчання суб'єкт долучається до об'єктивних протиріч наукових знань і методів їх вирішення, навчається мислити, та творчо засвоювати знання. У спільній діяльності з викладачем студент не просто переробляє інформацію, навчається новому - він переживає цей процес, як відкриття ще невідомого йому знання. Як особисту цінність, що сприяє розвитку пізнавальної мотивації (мотивація - спонука, що викликає активність), та інтерес до змісту дисципліни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність проблемного навчання є *природною*: як у житті ми щось дізнаємося, коли стикаємося з необхідністю що-небудь зробити, так і студенти, стикаючись з якими-небудь труднощами, шукають способи вирішення. Аналіз досліджень у цьому напрямку дозволяє зробити висновки, що метод проблемного навчання, хоч і має недоліки (приносить незадовільні результати і негативні емоції, якщо аудиторія не підготовлена до нього за своїм розвитком і рівню знань), але для формування творчих та інтелектуальних вмінь досить корисний.

Формулювання цілей статті. Метою науково-методичної статі є розгляд питань пов'язаних з впровадженням проблемного навчання при викладанні дисципліни «Безпека життєдіяльності», як метода, що спонукає студентів до мислення та творчого засвоєння знань у спільної діяльності з викладачем.

Виклад основного матеріалу досліджень. Безпеку життєдіяльності можна вважати базовим науково-методичним фундаментом для всіх без виключення дисциплін з безпеки. В процесі діяльності людина використовує не тільки свої фізичні можливості, але також витрачає значні психологічні зусилля.

До психофізіологічних чинників можна віднести як особисті (підвищена емоційність, необачність, відсутність мотивації, втома) , так і фактори,

пов'язані з відносинами у трудовому колективі. До речі, особисті фактори можуть загрожувати всьому колективу.

Типи соціально-трудових відносин характеризуються психологічними, етичними та правовими формами взаємовідносин у процесі праці. З точки зору безпеки життєдіяльності, найбільш небажаною формою відносин в команді є конфлікт (від лат. confliktus - зіткнення). Конфлікт є максимальним вираженням протирічь у соціально-трудових відносинах.

Статистичні дослідження показують, що значна частина негативних наслідків у процесі людської діяльності відбувається в результаті впливу психофізіологічних чинників. Навіть у дуже досвідчених у своїй галузі фахівців, таких як пілоти-випробувачі, на авіашоу були фатальні нещасні випадки і навіть загибель глядачів. А в умовах протирічь у колективі значення впливу соціально-психологічних аспектів збільшується, і виникають конфлікти.

Проблема (від грець. problema – задача, завдання) – усвідомлення людиною неможливості впоратися з труднощами і суперечностями, що виникли в цій ситуації, шляхом використання особистого знання та досвіду. Проблема починається з проблемної ситуації. Щоб впоратися з цією ситуацією, людина або колектив повинні знайти і використовувати нові шляхи дій. *Проблемна ситуація* характеризує взаємодії суб'єкта з його оточенням, а також психічний стан особистості.

Усвідомлення будь-яких протиріч у процесі діяльності призводить до потреби в нових знаннях, які дозволили б розв’язати подібні протиріччя. Визначення невідомого в проблемній ситуації існує у вигляді питання, що ставиться самому собі. Це питання є відправною точкою уявної взаємодії індивіда з об'єктами.

Проблемна ситуація є однією з центральних концепцій проблемного навчання.

Засобом для управління мисленням студента в проблемному навчанні служать проблемні та інформаційні питання.

Проблемні питання вказують на сутність проблеми і на область пошуку поки що невідомих студенту знань. У проблемному навчанні принцип проблемності реалізується як у змісті навчальної дисципліни, так і в процесі розгортання цього змісту в навчальному процесі.

Перше досягається за рахунок розробки системи проблем, які відображають основний зміст дисципліни. Друге – це будування проблемного навчання у вигляді діалогу. У цьому випадку, викладач і студент проявляють інтелектуальну активність та ініціативу, цікавляться думкою один одного, обговорюють альтернативні рішення. Таким чином, створюються умови для продуктивного мислення, розвитку особистості студента, його соціальних відносин та вирішення проблемних ситуацій у колективі.

Однак, проблемна ситуація, як психологічна категорія, це лише початковий етап творчої взаємодії суб’єкта з об'єктом. Цей етап пов'язаний з появою попередніх гіпотез щодо вирішення проблеми. Перевірка цих гіпотез

призводить до того, що проблемна ситуація перетворюється на *проблему* або *задачу.*

Задача виникає тоді, коли в об'єкті, що вивчається, знаходиться невідоме, яке необхідно знайти, перетворивши певні умови. Задача - це знакова модель проблемної ситуації. По-перше, модель повинна відображати суттєві властивості оригіналу. По-друге, є тим, що може бути передано іншій людині, тобто стати частиною змісту навчання. Перетворення проблемної ситуації в задачу, або ряд задач є актом продуктивного мислення.

На відміну від задачі, *проблема* розуміється, як така суперечлива ситуація, в якій використовуються протилежні позиції при поясненні аналогічних об'єктів, явищ і відносин між ними. Це протиріччя потребує побудови теорії, за допомогою якої воно може бути вирішено.

Висновки.

Таким чином, *проблемна ситуація* є генетично первинною по відношенню до *задач* та *проблем.* Якщо в проблемній ситуації центральним елементом є суб'єкт, то в задачі - знаковий об'єкт, а в проблемі - протиріччя. Для того, щоб бути вирішеною, проблема має перетворитись на творчу пізнавальну задачу. Задачу, що дозволяє перевіряти моделі тих чи інших свідомих чи інтуїтивних рішень. У проблемному навчанні використовується поняття навчальної проблеми, що має логічну форму пізнавальної задачі. Така задача може мати деякі протиріччя в своїх умовах. Виявлення протиріч у навчальній програмі (проблемному завданні) викликає у студента стан інтелектуальних труднощів та створює проблемну ситуацію.

Все це акцентує увагу на важливості вивчення соціально- психологічних аспектів дисципліни "Безпека життєдіяльності" у навчальному процесі та в реальному житті.

Бібліографічний список:

1. Гамезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Учебное пособие для студентов пед. ВУЗов. – М.: Просвещение, 1986. – 272 с.

2. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. /За ред. Є.П. Желібо. 6-е вид. – Київ: "Каравела"; 2009. – 344 с.

3. Матеріали з сайту http://stud.com.ua/46751/pedagogika/problemne_navchannya

Naidysh Y. Study of discipline "Safety of life". Socio-psychological aspects.

Summary. This article discusses importance of studying the socio-psychological aspects of the "Safety of Life" discipline in the learning process. Taking into account the importance of the subject, it is proposed as a methodology to use the method of problem learning.

Key words: safety of life, psychological factors, problem training, conflict, problem situation, problem, task.